

europiejskiej siłą rzeczy musiała stać się promotorem wspólnej polityki energetycznej, co nie przyszło jej łatwo. Deregulacje na rynku energii były negatywnie przyjmowane przez narodowych czempionów w tej branży, którymi Francja przecież się tak szczyciła. Należało włożyć wiele wysiłków – co dobrze pokazują karty tej książki – by V republika stopniowo przystosowywała się do modelu europejskiego. Należałoby również podzielić pogląd autora, że wyniku przeprowadzonych reform Francja wzorcowo spełnia najważniejsze cele polityki energetycznej UE. Dotyczy to zwłaszcza dywersyfikacji dostaw surowców energetycznych i obniżenia emisji gazów cieplarnianych, dzięki rozbudowanej energetyce jądrowej. Słusznie wątpliwości pojawiają się, gdy chodzi o trzeci element: otwarcia się francuskiego sektora energetycznego na konkurencję zewnętrzną. Z pewnością w tym obszarze jest jeszcze wiele do zrobienia.

Przechodząc do szczegółowych uwag i opinii należy stwierdzić, że monografia jest napisana w sposób kompetentny, przejrzysty, z wyraziście w każdym rozdziale i dodatkowo we wnioskach określonymi tezami. Książka z pewnością zostanie odnotowana i przedyskutowana w środowiskach profesjonalnie zajmujących się tą dziedziną wiedzy.

Bogdan Koszel

MARTA GÖTZ: *Polskie bezpośrednie inwestycje za granicą. Metodologia teorii ugruntowanej*, Wydawnictwo Instytutu Zachodniego, Poznań 2013, 290 ss.

Książka Marty Götz wpisuje się w szeroki nurt badań nad internacjonalizacją przedsiębiorstw. Jednak dotąd dominującym wątkiem w dyskusji nad umiędzynarodowieniem firm były zachowania przedsiębiorstw z gospodarek wysoko rozwiniętych. Badania im poświęcone są liczne, a ich rezultaty szeroko znane. Tymczasem Marta Götz analizuje - omawiane przez stosunkowo niewielką grupę polskich badaczy - zagadnienie zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) podejmowanych przez polskie przedsiębiorstwa. W literaturze przedmiotu można wprawdzie odnaleźć opracowania skoncentrowane na tej problematyce, ale jest ich ciągle niewiele. Dotychczas przeprowadzone badania zwykle przyjmują za punkt wyjścia już istniejące koncepcje i teorie dotyczące ZIB i czynią z nich bazę do prowadzenia badań empirycznych. Warto stawiać pytania, na ile te koncepcje i teorie są adekwatne do specyfiki firm polskich, w czym owa specyfika się przejawia i jakie to rodzi konsekwencje dla przedsiębiorstw. Podjęcie wskazanych badań jest uzasadnione ich oryginalnością. Ciągle jeszcze mamy do czynienia z luką poznawczą w zakresie spójnej koncepcji polskich bezpośrednich inwestycji na rynkach zagranicznych. Omawiana praca stanowi udaną próbę choćby częściowego wypełnienia tejże luki.

Należy podkreślić, że Marta Götz podjęła wyzwanie wypracowania w badanym zakresie teorii ugruntowanej. Odwołując się do metodologii teorii ugruntowanej, zaproponowała koncepcję polskich inwestycji bezpośrednich za granicą, która wyłania się z zebranych danych empirycznych. Stosując metodologię teorii ugruntowanej odeszła od popularnego podejścia ilościowego w kierunku podejścia jakościowego, bez wątplenia adekwatnego do podjętej w pracy problematyki. W książce zaprezentowano wyniki autorskich badań empirycznych wykorzystujących metody studium przypadku nad zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi polskich przedsiębiorstw.

Książka została podzielona na 5 rozdziałów, zawiera także wprowadzenie i zakończenie oraz streszczenia w językach polskim i angielskim. We *Wprowadzeniu* autorka omawia prze-

słanki pracy, cel naukowy, koncepcję i metodę badań oraz sygnalizuje dotychczasowe badania w zakresie podejmowanej problematyki. Rozdział pierwszy zatytułowano *Ekspansja międzynarodowa firm w świetle teorii*, drugi dotyczy inwestycji z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, a trzeci nosi tytuł *Polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne*. W rozdziale czwartym pokazano ramy koncepcyjne badań – metodologię teorii ugruntowanej. Ostatni rozdział zawiera dyskusję i rezultaty. Pracę zamyka zestawienie bibliografii. Układ książki ocenić należy jako poprawny i spójny logicznie.

Pierwszy rozdział stanowi prezentację teorii i koncepcji dotyczących zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Szczególnie ciekawe są fragmenty poświęcone ścieżce rozwoju inwestycyjnego, ko-ewolucyjnemu modelowi internacjonalizacji czy internacjonalizacji z perspektywy ekonomii behawioralnej, które stosunkowo rzadko pokazuje się w literaturze przedmiotu. Pozytywnie oceniam także zamieszczenie perspektywy teorii kosztów transakcyjnych, teorię przewagi konkurencyjnej, a szczególnie pokazanie perspektywy strategicznego instytucjonalnego dopasowania.

Następny rozdział – poświęcony inwestycjom z krajów Europy Środkowo-Wschodniej – stanowi dobre przygotowanie dla czytelnika, który w rozdziale trzecim będzie mógł się zapoznać z polskimi bezpośrednimi inwestycjami za granicą. Obie części niosą ze sobą znaczny ładunek poznawczy i wysoko oceniam ich merytoryczną zawartość. W toku prezentacji dotychczas zebranej wiedzy o polskich bezpośrednich inwestycjach za granicą autorka uwzględniła ważne opracowania. Można wśród nich odnaleźć raporty KPMG pokazujące zagraniczną aktywność polskich przedsiębiorstw; publikacje T. Gołębiowskiego oraz M. Witek-Hajduk, prezentujące stopień i formy internacjonalizacji polskich przedsiębiorstw, artykuły M. Goryni, J. Nowaka i R. Wolniaka odnoszące się do zagranicznych inwestycji bezpośrednich z Europy Środkowo-Wschodniej, prace A. Cieślaka oraz M. Jarosińskiego. Rozdział trzeci stanowi ciekawe kompendium wiedzy na temat polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Na szczególne uznanie zasługuje rozdział czwarty książki, w którym Marta Götz przedstawia ramy koncepcyjne badań – szeroko, wnikliwie i jednocześnie w bardzo komunikatywny sposób charakteryzuje istotę teorii ugruntowanej oraz metodę teorii ugruntowanej (*Grounded Theory Method – GTM*). Rozdział ten jest doskonałym przewodnikiem po najważniejszych zagadnieniach związanych z teorią ugruntowaną. Wysoko oceniam umiejętne ukazanie, w jakich dotychczas badaniach z zakresu ekonomii i zarządzania wykorzystano metodę teorii ugruntowanej, a na szczególną uwagę zasługuje fragment, w którym autorka wyjaśnia i komentuje przydatność *GTM* w studiach nad ekspansją polskich firm na rynki zagraniczne. W tej części odniesiono się także do praktycznych aspektów autorskich badań nad polskimi bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi.

Dalej autorka przeprowadza z dużym rozmachem tytułową dyskusję nad uzyskanymi rezultatami własnych badań. Najpierw pokazuje przypadki przedsiębiorstw uczestniczących w badaniach. Firmy te reprezentują różne branże; zbadano ich w sumie 11. Potem szczegółowo wyjaśnia proces wyłaniania się teorii niższego rzędu (*substantive theory*), by wreszcie wysunąć propozycję hipotezy badawczej dotyczącej ekspansji badanych przedsiębiorstw na dojrzałych rynkach zachodnich. Hipoteza ta stanowi cenny wkład Marty Götz w badany obszar wiedzy i może być wykorzystana w kolejnych studiach własnych, jak i innych badaczy.

Szczególnym walorem pracy jest umiejętne zastosowanie metody teorii ugruntowanej do przeprowadzenia badań nad polskimi bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi. Jest to pierwsze opracowanie na ten temat odwołujące się do metodologii teorii ugruntowanej. Podejście zaprezentowane w książce można traktować jako modelowe i służące innym badaczom, którzy chcieliby odwołać się do metodologii teorii ugruntowanej. Algorytm postępowania ba-

dawczego autorki został pokazany w bardzo przejrzysty sposób i można go zaadaptować w badaniach innych problemów z zakresu nauk o zarządzaniu czy ekonomii.

Recenzowana książka oparta jest na aktualnej literaturze. W bibliografii można odnaleźć pozycje zaliczane do klasyki oraz wiele nowych publikacji; dominuje literatura anglojęzyczna, liczne są artykuły z renomowanych czasopism. Zestaw wykorzystanych publikacji stanowi wartość samą w sobie i może okazać się przydatny wszystkim, którzy zgłębiają podobną problematykę. Książka jest napisana językiem klarownym, co z pewnością ułatwi jej lekturę.

Prezentowana monografia pogłębia naszą wiedzę o badanym zjawisku. Wiedza ta jest bez wątpienia potrzebna, gdyż ZIB wywierały i wywierają wpływ tak na kraj swojego pochodzenia, jak i na sytuację gospodarczą w kraju goszczącym. Przydatne jest każde opracowanie, które dostarcza polskim przedsiębiorcom oraz podmiotom realizującym i wdrażającym politykę gospodarczą wskazówek, jak jeszcze można powiększać korzyści z podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Uważam, że książka Marty Götz może służyć zarówno pracownikom naukowym podejmującym kolejne badania, jak i studentom i doktorantom, którzy swój obszar badań i zainteresowań osadzili w problematyce umiędzynarodowienia przedsiębiorstw.

Podsumowując trzeba podkreślić wysokie walory poznawcze, metodyczne oraz praktyczne omawianej książki. Bez wątpienia jest to pozycja potrzebna na polskim rynku wydawniczym, a jej fragmenty, szczególnie pokazujące przełożenie metody teorii ugruntowanej na badania nad bezpośrednimi inwestycjami podejmowanymi przez polskie firmy na obcych rynkach, mogą być interesujące nawet dla zagranicznych badaczy. Niektóre z polskich opracowań wskazywały na metodę teorii ugruntowanej, korzystając ze studiów przypadku, ale jak dotąd nie odnajdowaliśmy wśród nich równie rzetelnego odniesienia do podanej metody, jak uczyniła to autorka.

Barbara Jankowska

JAROSLAV PÁNEK: *Historici mezi domovem a světem. Studie – články – glosy – rozhovory*, Univerzita Pardubice 2013, 800 ss.; idem: *Czesi a Polska na prognozy czasów nowożytnych*, tłumaczenie Elżbieta J. Baron, Henryk Gmiterek, Wojciech Iwańczak, Jerzy Tomaszewski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014, 627 ss.

Jaroslav Pánek urodził się w Pradze 23 stycznia 1947 r., a więc w czasie, kiedy ówczesna Czechosłowacja jako jedno z państw satelickich Związku Radzieckiego zaczęła przeżywać zdecydowany odwrót od demokracji ku systemowi totalitarnemu. Dwudziesty rok życia przekroczył podczas tzw. Praskiej Wiosny, by w lata dojrzałe wkroczyć, kiedy klimat polityczny stawał się coraz chłodniejszy, a nauka wraz z całym społeczeństwem na dwie dekady znalazła się w trudnym okresie. Czesi jednak mieli za sobą gorzkie doświadczenia kilku minionych wieków (zrywy husyckie, klęska 1620 r. pod Białą Górą, a z drugiej strony poprzedzające odzyskanie niepodległości zwycięskie odrodzenie narodowe w XIX w.), i doskonale łączyli walory ducha romantycznego z rozważą pozytywistyczną.

Pozycję czołowego badacza dziejów wczesnych czasów nowożytnych Jaroslav Pánek ugruntował w młodym wieku. Musiał jednak pokonać wiele przeciwieństw, wynikających z trudności obiektywnych (sytuacja polityczna kraju) oraz z subiektywnych uwarunkowań, z których reguły nie omijają wybijających się osobowości. W latach 1965–1970 odbył studia historyczne, archiwistyczne i slawistyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Karola, ale